

KOMPLEKSOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO TERENÓW GÓRSKICH WOJ. RZESZOWSKIEGO

Tadeusz Dudziński

Wojewódzka Pracownia Planów Regionalnych w Rzeszowie

UWAGI WPROWADZAJĄCE. GENEZA PLANU

Pragnę zaprezentować podstawowe elementy opracowanego przez organa planowania regionalnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie szczegółowego planu regionalnego terenów górskich województwa rzeszowskiego. Jest to pierwszy w Polsce tego typu kompleksowy perspektywiczny plan gospodarczy i przestrzenny rozwoju regionu górskiego. Oparty jest on o zasady racjonalnej — a zarazem efektywnej pod względem ekonomicznym i społecznym — gospodarki na obszarach górskich, zgodnej z naturalnym przeznaczeniem tego środowiska geograficznego.

Plan został zatwierdzony uchwałą nr 35/69 Rady Ministrów w styczniu 1969 r., dzięki czemu nabrał charakteru dokumentu wiążącego zainteresowane jednostki gospodarcze planu centralnego i terenowego.

Generalna koncepcja zagospodarowania terenów górskich określona została przy współpracy wojewódzkich organów planowania z placówkami naukowymi i przy równoczesnych uzgodnieniach założeń planu regionalnego z zainteresowanymi centralnymi jednostkami resortowymi. Dużą pomoc okazał autorom planu Komitet Zagospodarowania Ziemi Górskich Polskiej Akademii Nauk, tak w zakresie doboru właściwych metod opracowania, jak i formułowania generalnej koncepcji planu.

W świetle rejonizacji geograficznej omawianym planem objęto znajdujący się w granicach województwa rzeszowskiego odcinek Beskidów Zachodnich i Beskidów Wschodnich (od Przełęczy Tylickiej do Przełęczy Użockiej) wraz z przyległym obrzeżem Dołów Jasielsko-Sanockich oraz częścią wyższych partii Pogórza Dynowskiego. Tak delimitowany obszar wynosi 4,8 tys. km². O takiej delimitacji rejonu zdecydowały zarówno naturalne kryteria przyrodnicze jak i nakładające się na nie kryteria ekonomiczne. W odniesieniu do tych ostatnich przypomnieć należy, że tereny górskie województwa rzeszowskiego dotknięte zostały ogromem podwójnych zniszczeń tj. powstałych w wyniku działań frontowych

z okresu II wojny światowej i w wyniku trwającej do końca 1947 r. niszczycielskiej działalności nacjonalistycznych band UPA. Następstwa tych zniszczeń do dziś wyciskają swe piętno na obliczu ekonomiczno-społecznym rejonu. Stąd też omawiane tereny, stanowiąc 26% powierzchni województwa, partycypują zaledwie w 3% ogólnej wartości produkcji globalnej i liczbie zatrudnionych w przemyśle i rzemiośle województwa; wartość produkcji rolnej z 1 ha użytków rolnych nie osiąga tu nawet połowy średniej wartości ogólnowojevodzkiej; przy przeciętnej wojewódzkiej gęstości zaludnienia 94 osób na 1 km² w 1970 r. wskaźnik zagęszczenia rejonu górskiego wynosił 32 osoby, w tym powiatu ustrzyckiego tylko 15, a powiatu leskiego 28 osób. Po dziesiątkach ludnych niegdyś wsi pozostały do dziś tylko nazwy na mapach. Większość omawianych terenów trzeba zagospodarowywać od podstaw; w tych warunkach oczywista stała się potrzeba opracowania dla nich planu regionalnego, jako instrumentu długofalowej polityki gospodarczo-społecznej oraz koordynacji lokalizacji obiektów i użytkowania gruntów, zgodnej z zasadami prawidłowej gospodarki na obszarach górskich.

GENERALNA KONCEPCJA PLANU

Celem planu jest zapewnienie ładu przestrzennego, przy racjonalnym zagospodarowaniu zasobów i walorów środowiska przyrodniczego, do których zaliczyć trzeba przede wszystkim: lasy, użytki zielone, surowce mineralne (gaz ziemny, ropa naftowa, piaskowce, kruszywo naturalne, diatomity, łupki bitumiczne), wody mineralne (ponad 230 źródeł w 55 miejscowościach), zasoby wód czystych, czystość powietrza, walory morfologiczno-krajobrazowe, osobliwości flory i fauny.

W oparciu o wymienione zasoby generalna koncepcja planu zmierza do:

— rozwoju produkcji materialnej na bazie miejscowych bogactw leśnych, użytków zielonych i surowców mineralnych,

— uczynienia z omawianych terenów dużego, kolejnego w Polsce, górskiego rejonu odnowy sił człowieka na skalę krajową, poprzez organizację urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, wypoczynku, turystyki i sportu.

Przyznając należną rangę programowi rozwoju produkcji materialnej, generalna koncepcja planu koncentruje się jednak przede wszystkim na programie rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego, wypoczynku, turystyki i sportu — określanym wspólnym mianem odnowy sił człowieka. I taką właśnie perspektywiczną funkcję, jako wiodącą, wyznacza terenom górskim generalna koncepcja ich zagospodarowania. Jest ona uzasadniona wobec narastających ujemnych skutków industrializacji, urbanizacji, chemizacji i technizacji, powodujących szybki wzrost zapotrzebowania spo-

łecznego na tereny z warunkami i urządzeniami leczniczymi, wypoczynkowymi, turystycznymi i sportowymi.

Konsekwentnie więc profil i zakres programu rozwoju produkcji materialnej został określony tak, aby nie kolidował z wiodącą funkcją rejonu. Wyklucza się więc lokalizację uciążliwych zakładów przemysłowych. Miejscowe surowce przemysłowe i inne zasoby mogą być eksploatowane, ale bez uszczuplenia i dewastowania niektórych cennych a nawet unikalnych osobliwości środowiska przyrodniczego. Rejon ten nie może więc być obszarem uciążliwego uprzemysłowienia oraz intensywnej urbanizacji.

KIERUNKI ROZWOJU I ZASADY ROZMIESZCZENIA PRODUKCJI MATERIALNEJ

Lasy stanowią ok. 55% powierzchni rejonu górskiego, a skoncentrowana jest w nich prawie połowa ogólnowojewódzkiego zapasu grubizny. Stąd w produkcji materialnej na czoło wysuwa się zagadnienie gospodarki leśnej. Jeżeli uwzględnimy przy tym inne funkcje lasów (retencja i ochrona wód, ochrona gleb przed erozją, funkcja uzdrowiskowo-klimatyczna, baza runa leśnego oraz rozwoju gospodarki łowieckiej, pszczelarstwa i zielarstwa), wymóg racjonalnej gospodarki leśnej w górach nabiera pierwszorzędного znaczenia. Racjonalność ta powinna zapewnić zwiększenie produktywności lasów, przy równoczesnym utrzymaniu korzystnych warunków trwałego zachowania równowagi biologicznej w górskim środowisku przyrodniczym.

W związku z powyższym równocześnie ze wzrostem pozysku grubizny (z ok. 600 tys. m³ rocznie obecnie do ok. 900 tys. m³ w roku 2000) zakłada się dalsze zalesienia i dolesienia tak, aby zwiększyć wskaźnik lesistości terenów górskich z 55% do ok. 58%. Wraz z uzyskaniem optymalnego wskaźnika lesistości terenu planuje się poprawę składu gatunkowego drzewostanu, głównie przez zmniejszenie udziału sosny, buka i olszy szarej na korzyść jodły, modrzewia i jaworu.

Z gospodarką leśną wiąże się rozwój przemysłu drzewnego. Celem racjonalnego jego rozmieszczenia — ekonomicznie uzasadnione (zwłaszcza kosztami transportu) jest dalsze zbliżenie zakładów przemysłowych do bazy surowca drzewnego. W związku z tym, obok rozbudowy już istniejących Bieszczadzkich Zakładów Przemysłu Drzewnego w Rzepedzi i Zakładów Płyt Pilśniowych w Przemyśle, zakłada się budowę 2 dalszych dużych zakładów drzewnych w Ustianowej i w rejonie Jasła. Zakłady w Przemyśle, Rzepedzi i Ustianowej nastawią się na przerób drewna z lasów bieszczadzkich, a zakłady w rejonie Jasła — z lasów Beskidu Niskiego. Równocześnie planuje się w ramach gospodarki terenowej budowę zakładów galanterii drzewnej i sprzętu gospodarstwa domowego oraz kilku usługowych tartaków dla potrzeb miejscowej ludności.

Tereny górskie predestynowane są warunkami przyrodniczymi przede

wszystkim dla prowadzenia gospodarki hodowlano-wypasowej, jako w warunkach górskich jedynie słusznej i opłacalnej. Sprzyjają temu istniejące użytki zielone (łąki i pastwiska) obejmujące obecnie 61% powierzchni użytków rolnych. Zakłada się, że nawet po pełnym w perspektywie zagospodarowaniu rolniczych terenów górskich użytki zielone będą w areale użytków rolnych co najmniej 50%. Produkcja roślinna, obok zaspakajania potrzeb lokalnego rynku między innymi szczególnie w warzywa i owoce, powinna stanowić zasadniczą podstawę paszową dla rozwinięcia intensywnej hodowli zwierząt. Powinno to umożliwić osiągnięcie ok. 1985 r. na 100 ha użytków rolnych: bydła 90 do ponad 100 szt. a owiec ok. 43 szt.

Plan produkcji rolnej oparto na rejonizacji uzależnionej od warunków przyrodniczych, wyodrębniając 3 mikrorejon: hodowlano-warzywno-ogrodniczy, hodowlano-uprawowy i hodowlano-wypasowy, ze zróżnicowaną strukturą użytków rolnych, zasiewów i obsadą inwentarza żywego.

W koncepcji zagospodarowania rolniczego zakłada się w pierwszym rzędzie umocnienie i dalszy rozwój gospodarki uspołecznionej. Szczególna rola powinna przypaść gospodarce państwowej, nastawionej na gospodarkę hodowlano-wypasową, opartą o podstawowe gospodarstwa całoroczne w nizinach i o ośrodki sezonowe, letniego wypasu bydła w większych górskich masywach pastwiskowych. Obok gospodarstw państwowych i rolniczych spółdzielni produkcyjnych zakłada się, że ponad połowa użytków rolnych powinna znaleźć się we władaniu gospodarstw indywidualnych. Stanowiąc one będą równocześnie dodatkowe źródło siły roboczej do prac w leśnictwie i w innych działach gospodarki poza rolnictwem. Koncepcja zagospodarowania rolniczego uwzględnia również program rozwoju pszczelarstwa i gospodarki rybnej.

W rejonie, w którym trzeba prawie wszystko budować od podstaw, kolejną pozycję w programie rozwoju produkcji materialnej zajmuje przemysł materiałów budowlanych. Szybko narastać będzie zapotrzebowanie na materiały budowlane dla uspołecznionego budownictwa mieszkaniowego i obiektów uzdrowiskowo-wypoczynkowo-turystycznych, dla budownictwa PGR, osadnictwa rolnego i prywatnych domów pensjonatowych, jak również na materiały dla potrzeb budownictwa drogowego. Stąd też planuje się uruchomienie dwóch dużych i kilku mniejszych kamieniołomów oraz eksploatację łupków bitumicznych w rejonie Leska (udokumentowanych w ilości 1,4 mln ton) i zasobów diatomitów (rozpoznanych wstępnie na ok. 200 mln m³) na pograniczu powiatów przemyskiego i brzozowskiego — dla produkcji sztucznego kruszywa lekkiego. Zakłada się pełne wykorzystanie miejscowych glin dla wypału cegły oraz eksploatację kruszywa naturalnego.

Obok eksploatacji odkrytych złóż ropy naftowej i gazu ziemnego plan regionalny zakłada dalsze poszukiwania geologiczne tych surowców na większych głębokościach.

W pozostałych branżach tereny górskie powinny być domeną przemysłu terenowego, opartego o miejscową bazę surowcową, produkującą przede wszystkim na potrzeby ludności miejscowej i turystów. Spośród tych branż na czoło wysuwa się przemysł rolno-spożywczy (wraz z przetwórstwem runa leśnego), produkcja pamiątek oraz rozwój wszelkich form usług przemysłowych i nieprzemysłowych, ze szczególnym uwzględnieniem profilu usług hotelarskich, gastronomicznych i technicznej obsługi pojazdów mechanicznych.

ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW GÓRSKICH JAKO REZERWUARU WÓD CZYSTYCH

Na Karpaty przypada jedna trzecia opadów całego kraju, a omawiane tereny górskie województwa rzeszowskiego stanowią właśnie poważną część tego obszaru. W dodatku rzeki i potoki górskie należą do grupy cieków pierwszej klasy czystości.

Stąd też dla zagospodarowania czystych wód uzasadniona jest koncepcja zabudowy terenów górskich retencyjnymi zbiornikami wodnymi, dla zabezpieczenia potrzeb wodnych gospodarki komunalnej, przemysłu i rolnictwa nie tylko rejonu górskiego ale i województwa, a ponadto dla zabezpieczenia tych obszarów przed szkodami powodziowymi. Równocześnie wzrosną walory terenów górskich przez powstanie sztucznych jezior, które z kolei nabiorą zasadniczego znaczenia dla organizacji urządzeń wypoczynkowo-turystyczno-sportowych. Zmieniają one krajobraz i wpłyną na zmianę struktury gospodarczo-przestrzennej. Początkiem realizacji tej koncepcji jest już zespół zbiorników Solina-Myczkowce, nazywany często „morzem bieszczadzkim”.

Kolejne zbiorniki, jakie powinny być budowane na terenach górskich to: w Klimkówce na rzece Ropie, w Besku na rzece Wisłoku, w Krempnej na rzece Wisłoce, w Dukli na rzece Jasiołce i w dalszej perspektywie również na Polankach na rzece Solince (dla ochrony „morza bieszczadzkiego” przed ewentualnym zamulaniem). Łączną pojemność projektowanych zbiorników określa się na ok. 160 mln m³, posiadają one wyjątkowo korzystne warunki naturalne do budowy, a obecny bardzo słaby stan zagospodarowania i zasiedlenia ich przyszłych czas spowoduje minimalne straty i koszty społeczne.

ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW GÓRSKICH DLA CELÓW ODNOWY SIŁ CZŁOWIEKA

Program zagospodarowania dla celów odnowy sił człowieka — jako wiodącej funkcji regionu — oparto na sugerowanej przez naukowców przestrzennej koncepcji układów pasmowych. Układy te obejmują tereny

o zespołach charakterystycznych i wysokiej wartości elementów środowiska przyrodniczego, predestynowane do lokalizacji uzdrowisk, ośrodków wypoczynkowych, turystycznych i sportowych. Na obszarze terenów górskich woj. rzeszowskiego wyodrębnia się 9 takich pasm do zagospodarowania:

- 1) Wysowa — Ropa (pasmo uzdrowiskowo-wypoczynkowe),
- 2) Wapienne — Folusz — Pielgrzymka (pasmo uzdrowiskowo-wypoczynkowe),
- 3) Iwonicz Zdrój — Rymanów Zdrój — Rudawka Rymanowska (pasmo uzdrowiskowo-wypoczynkowe),
- 4) Sękowa — Gładyszów — Krempana — Komańcza (pasmo wypoczynkowo-turystyczne),
- 5) Rabe — Baligród — Jabłonki (pasmo uzdrowiskowo-wypoczynkowo-turystyczne),
- 6) Cisna — Ustrzyki Górne — Wołosate (pasmo wypoczynkowo-turystyczno-sportowe),
- 7) Solina — Myczkowce (pasmo uzdrowiskowo-wypoczynkowo-turystyczne),
- 8) Stuposiany — Tworyłne (pasmo wypoczynkowo-turystyczne),
- 9) Czarna — Ustrzyki Dolne (pasmo uzdrowiskowo-wypoczynkowo-turystyczne).

Układ pasmowy daje maksimum korzyści społecznych i ekonomicznych, a władzom architekoniczno-budowlanym ułatwia wprowadzenie ładu przestrzennego. Zabezpiecza on warunki wszechstronnego ekonomicznego wykorzystania właściwości leczniczych klimatu, złóż wód leczniczych, a także wartości panoramiczno-krajobrazowych; stwarza bezkolizyjne warunki współistnienia różnych form lecznictwa, wypoczynku i turystyki w optymalnych warunkach środowiska geograficznego; umożliwia planową koncentrację i koordynację inwestycji w zakresie programu, przestrzeni, czasu i wykonawstwa oraz pozwala na potaniecie kosztów budowy, przyspieszenie cykli budowy i przygotowanie wspólnej infrastruktury; wiąże funkcjonalnie i organizacyjnie „ośrodki” pasma poprzez sprawnie działający układ komunikacyjny; zmniejsza lub osłabia skutki sezonowości i związane z nią konsekwencje ekonomiczne; umożliwia aktywizację gospodarczą większych obszarów; stwarza warunki racjonalnego wykorzystania elementów gospodarki wodnej; kształtuje warunki poprawy mikroklimatu przez właściwe zalesienia i zalewy.

Przyjmując zasadę etapowania i koncentracji inwestycji — do kompleksowego zagospodarowania wypoczynkowo-turystyczno-sportowego typuje się w pierwszej kolejności pasmo Solina — Myczkowce (na obrzeżu zespołu zbiorników wodnych) oraz pasmo Cisna — Ustrzyki Górne. Pełne zagospodarowanie pozostałych pasm uzależnione jest od uprzednich innych przedsięwzięć jak np. zbadanie zasobności odkrytych

źródeł wód mineralnych, wybudowanie drogi karpackiej i planowanych zbiorników wodnych.

Szacując maksymalną pojemność dobową wypoczynkowo-turystyczną całego rejonu (w pasmach i poza pasmami) w szczycie sezonu na ok. 600 tys. osób, zakłada się proporcjonalnie do tej pojemności kierunkową wielkość stałej bazy noclegowej na ok. 250 tys. miejsc (łóżek) łącznie tj. w sanatoriach, domach wypoczynkowych, obiektach turystycznych i sportowych, kwaterach i pensjonatach prywatnych, campingach, w koloniach letnich oraz obozach harcerskich.

Obok rozbudowy dotychczasowych uzdrowisk w Iwoniczu, Rymanowie, Wysowej i Wapiennem planuje się organizowanie po roku 1975 nowych uzdrowisk: w Polańczyku, w Czarnej, Rabem, Foluszu i Komańczy (względnie w Cisnej).

WZMOŻONA OCHRONA PRZYRODY REJONU

Wysuwane ostatnio hasło „ochrona przyrody — ochroną człowieka” nabiera szczególnego wydzźwięku w korelacji z odnową sił człowieka, z której wynika postulat stałej ochrony całokształtu zasobów górskiego środowiska przyrodniczego, jako trwałego dobra narodowego służącego rekreacji oraz regeneracji sił człowieka — obecnego i przyszłych pokoleń. Nie tylko więc nie można dopuścić do uszczuplenia lub dewastacji zasobów leczniczych, klimatycznych, wodnych, krajobrazowych oraz osobliwości flory i fauny, ale także wyłania się postulat dalszego ich utrwalania i wzbogacania. W planie założono więc utworzenie nowych częściowych i ścisłych rezerwatów przyrody — krajobrazowych, leśnych, torfowiskowych, florystycznych oraz przyrody nieożywionej.

Najważniejszym zadaniem jest sfinalizowanie sprawy utworzenia Bieszczadzkiego Parku Narodowego o powierzchni 5,6 tys. ha oraz zapewnienie bezwzględного przestrzegania zakazów i nakazów na terenie utworzonego uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie z 19 kwietnia 1972 r. Wschodnio-Beskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu o powierzchni 1628 km², jako terenu wzmożonej ochrony przyrody.

STRUKTURA GOSPODARCZO-PRZESTRZENNA REJONU

Adekwatnie do generalnej koncepcji rozwoju społeczno-gospodarczego — jako wyrazu możliwości produkcyjnych siedliska, oraz stopniem do wykształcenia racjonalnie zintegrowanej struktury przestrzennej rejonu, zespala jącej podstruktury o różnych rangach i różnych funkcjach, a w szczególności wspomniane wyżej:

— 3 mikrorejony produkcji rolniczej,

— 2 rejony eksploatacji drewna tj. lasy bieszczadzkie i lasy Beskidu Niskiego,

— 9 pasm odnowy sił człowieka, przy uwzględnieniu wpływu na organizację przestrzenną pasm istniejących i planowanych zbiorników wodnych,

— obszar wzmożonej ochrony przyrody (wspomniany Wschodnio-Beskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu a na jego terenie Bieszczadzki Park Narodowy oraz rezerваты przyrody ożywionej i nieożywionej).

Na całokształt struktury przestrzennej rejonu górskiego wpłyną w zasadniczym stopniu przede wszystkim pasmowe układy zagospodarowania dla celów odnowy sił człowieka, rzutując na rozmieszczenie i funkcję sieci osadniczej. W świetle planu regionalnego sieć ta powinna być reprezentowana przez 6 miejskich jednostek osadniczych, 20 ośrodków ponadgromadzkich oraz 68 wsi rozwojowych. Obok miejscowości o dominujących funkcjach uzdrowiskowo-wypoczynkowych i turystyczno-sportowych wytypowano miejscowości na ośrodki gospodarczo-społeczne poszczególnych pasm odnowy sił człowieka.

Elementem wiążącym wszystkie wymienione podstruktury i aktywizującym gospodarczo i turystycznie rejon jest zaprojektowany układ komunikacyjny, którego osią powinna być biegnąca równoleżnikowo „droga karpacka”, z odgałęzzeniami o kierunku południkowym — na północ do podkarpackiej magistrali drogowej i kolejowej Jasło — Krosno — Sarnok — Ustrzyki Dolne oraz na południe w kierunku polsko-słowackiej granicy państwowej, do istniejącego w Barwinku i projektowanych nowych przejść granicznych, w tym kolejowego i drogowego w Łupkowie w kierunku Słowacji, drogowego w Siankach w kierunku Związku Radzieckiego, a następnie przejść drogowych w kierunku Słowacji w Koniecznej, Ożennej i Roztokach Górnych. Wymieniona „droga Karpacka”, będąca trzonem układu komunikacyjnego terenów górskich, stanowić będzie część projektowanej sudecko-karpackiej magistrali o znaczeniu międzynarodowym.

Omawiana struktura przestrzenna terenów górskich województwa rzeszowskiego może ulec jeszcze pewnym modyfikacjom, w związku z opracowaniem wspólnego polsko-słowackiego planu zagospodarowania Karpat, obejmującego po stronie polskiej odcinek Karpat mieszczący się w granicach 3 województw — katowickiego, krakowskiego i rzeszowskiego.

STRESZCZENIE

Opracowany przez Wojewódzką Pracownię Planów Regionalnych i zatwierdzony Uchwałą nr 35/69 Rady Ministrów z 28 stycznia 1969 r. szczegółowy plan regionalny terenów górskich województwa rzeszowskiego, jest pierwszym w kraju kompleksowym perspektywnym planem gospodarczym i przestrzennym regionu o wiodącej funk-

cji odnowy sił człowieka, z równoczesnym wyeksponowaniem problematyki ochrony przyrody.

Planem objęto znajdujące się w granicach województwa rzeszowskiego obszary o łącznej powierzchni 4,8 tys. km², co stanowi przeszło 1/4 powierzchni województwa.

Na skutek działań wojennych w latach 1939-1947, omawiane tereny zostały do-
szcześnie zniszczone i wyludnione tak, że zagospodarowanie ich musiano rozpocząć od
podstaw. Stworzyło to możliwości zaprowadzenia od samego początku ładu przestrzen-
nego, opartego na zasadach planowej gospodarki zasobami przyrody w rejonach gór-
skich.

Jako tezę generalną przyjęto konieczność maksymalnego wykorzystania zasobów
przyrody dla aktywizacji gospodarczej rejonu bez dewastacji i pogarszania warunków
naturalnych. Generalna koncepcja tego planu zmierza do:

— rozwoju produkcji materialnej na bazie miejscowych bogactw leśnych, użytków
rolnych i surowców mineralnych,

— uczynienie z tych terenów dużego, kolejnego w Polsce górskiego rejonu odnowy
sił człowieka na skalę ponadregionalną, poprzez organizację urządzeń uzdrowiskowych,
balneologicznych, klimatycznych, wypoczynkowych, turystycznych i sportowych.

Adekwatnie do generalnej koncepcji rozwoju społeczno-gospodarczego terenów gór-
skich ich planowa organizacja przestrzenna zmierza do wykształcenia zintegrowanej
struktury przestrzennej rejonu zespalaającego podstruktury o różnych rangach i o róż-
nych funkcjach — 3 mikrorejonu produkcji rolniczej, 2 eksploatacji drewna, 9 pasm od-
nowy sił człowieka, obszary wzmożonej ochrony przyrody (Wschodnio-Beskidzki Obszar
Chronionego Krajobrazu), Bieszczadzki Park Narodowy oraz inne rezerваты ścisłe i częś-
ciowe, przyrody żywej i nieożywionej.

Elementem wiążącym wszystkie wymienione struktury jest zaprojektowana „Droga
Karpacka”.

Тадеуш Дудзиньски

КОМПЛЕКСНЫЙ ПЛАН ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО БЛАГОУСТРОЙСТВА ГОРНЫХ РАЙОНОВ ЖЕШУВСКОГО ВОЕВОДСТВА

Резюме

Разработанный воеводским бюро региональных планов и утверждённый решением
№ 35 Совета Министров от 28 января 1969 года подробный региональный план горных
районов Жешувского воеводства является первым этого типа планом в стране —
комплексным, перспективным, экономическим, и одновременно территориальным пла-
ном развития горного района с ведущей функцией регенерации сил человека, при одно-
временном выдвигении на первый план проблематики охраны природы.

Планом охвачено территорию, находящуюся в пределах Жешувского воеводства
общей площадью в 4,8 тысяч кв. км. что составляет свыше 1/4 поверхности воеводства.

Во время военных действий 1939-1947, описываемая территория была почти совер-
шенно разрушена и обезлюдена так, что её хозяйственное освоение необходимо было
почти совершенно заново начинать. Это создало возможность ввести на ней простран-
ственный порядок, опирающийся на основах планомерного использования природных
ресурсов в горных районах.

Как генеральный тезис была принята постановка о необходимости максимального
использования природных ресурсов для экономической активизации района, однако
без разорения и ухудшения естественных условий.

Базирующая на этом тезисе генеральная концепция регионального плана направлена на:

- развитие материального производства на основании местных, лесных богатств, сельскохозяйственных угодий и минерального сырья;
- доведение этой территории до такого развития, чтобы она стала очередным в Польше большим горным районом реставрации сил человека в масштабах сверхрегиональных, путём организации курортных, бальнеологических, климатических, туристических и спортивных устройств и устройств отдыха.

Адекватно к генеральной концепции общественно-экономического развития горных районов, планируемая их территориальная организация ведёт к образованию интегрированной территориальной структуры региона, объединяющей различные функции.

В особенности выделены:

- 3 микрорайона земледельческого производства,
- 2 района эксплуатации древесины,
- 9 полос регенерации сил человека,
- районы усиленной охраны природы (Восточно-Бескидский район сохранения ландшафта), а на его территории Бещадский государственный заповедник и другие резерваты живой и неживлённой природы.

Элементом, связывающим все названные структуры низшего порядка является запроектированная „Карпатская Дорога“.

Tadeusz Dudziński

THE COMPLEX PLAN OF SPACE MANAGEMENT OF MOUNTAIN REGION IN THE RZESZÓW PROVINCE

S u m m a r y

A detailed regional plan for the mountain area of the Rzeszów province is the first complex perspective economic and space plan of a mountain region with leading recreation functions, in which the problems of nature protection were also considered. It was elaborated by the Province Department for regional Planning and validated by the Cabinet resolution No 35/69 on 28. January 1969.

The plan covers the areas of the Rzeszów province of the total surface of 4 800 sq. km, this constituting more than one quarter of the province territory.

In the years 1939-1947 the discussed region was nearly completely destroyed and depopulated in consequence of the war, therefore the economy there had to be started almost from the beginning. This situation offered the possibility of introducing the space arrangement based on the principles of planned economy of natural resources in the mountain areas.

The general assumption was the necessity of maximum utilization of natural resources for the economic activation of the region however without the destruction or deterioration of natural conditions.

The resulting general concept of the plan aimed at:

- the development of the material production on the basis of local forest resources, agricultural areas, and mineral resources,
- creation of a big mountain region, the second one in Poland, for the regeneration of human forces, through the organization of health resorts, balneological, climatic, recreation, touristic, and sport facilities,
- adequately to the general concept of the social-economic development of this region, the aim of the planned space organization was the shaping of an integrated space

structure of the region which could unite the sub-structures of different ranks and different functions, i.e.

- three microregions of agricultural production,
- two regions of wood exploitation,
- nine belts of recreation,
- areas of particular nature protection (the East Bieszczady Mountain Area of the Protected Landscape) the Bieszczady National Park, other strict preserves, and partial preserves of the living and inanimate nature.

The binding element of the above-mentioned structures is the planned "Carpathian Roadway".